

Beke Sándor

Erdélyi Toll — az egyetemes magyar irodalom és művelődés szolgálatában (III.)

Beszélgetés sajtómunkatársakkal, szerkesztőkkel, írókkal,
költőkkel, irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal
az *Erdélyi Toll* öt éves évfordulóján

(Albert-Lőrincz Márton • Barabás István • Barcsay Andrea-Krisztina
Bertha Zoltán • Bodó Márta • Brauch Magda • Buksa Éva-Mária
Csatáné Bartha Irénke • Demeter Attila • Fülöp Kálmán • Józsa Miklós
Kiss Lehel • Málnási Ferenc • Nagy Székely Ildikó • P. Buzogány Árpád
Pomogáts Béla • Szekeres Lukács Sándor • Tar Károly)

III.

AZ ERDÉLYI TOLL ELSŐ ÖT ÉVFOLYAMÁNAK (2009–2013) SZAKMAI ÉRTÉKELÉSE

BEKE SÁNDOR: Az első *Erdélyi Toll*-szám megjelenése után 2009 őszén robbanásszerűen jelentkezett a meglepően nagy és pozitív sajtóvisszhang Sepsiszentgyörgytől Kolozsvárig, Temesvártól Marosvásárhelyig, Gyergyószentmiklóstól Besztercégig, Székelyudvarhelytől Aradig, Nagybányától Erdőszentgyörgyig, napi- és hetilapok mutatták be az új folyóiratot, ezt követően pedig 2010-től az erdélyi magyarság legrepresentatívabb napilapjai, a marosvásárhelyi *Népújság*, a kolozsvári *Szabadság* és az aradi *Nyugati Jelen* szemlézték időnként az új, negyedévente megjelenő folyóiratot.

Az első szám (2009. 1.) szakmai-szellemi „derekasságára” is alapozva az *Erdélyi Tollat* köszöntő és bemutató írások szerzői első perctől bizalmat fektettek a székelyudvarhelyi kezdeményezésbe, a szerkesztő- és munkatársi gárdába.

Szakmailag milyennek ítéli meg az Erdélyi Toll eddigi évfolyamait, számait?

BERTHA ZOLTÁN: A folyóiratban a sokszínűség az egyik legrokonszenvesebb vonás. A sokféle téma, gondolat, önismereti vizsgálódás a legkülönbébb területeket kapcsolja össze: irodalom, történelem, néprajz, művészet: lenyűgöző bősége annak a tudáskincsnek, amely a Székelyföldet amúgy is jellemzi, de amely csak így, ilyen grandiózus vállalkozások révén juthat igazán a felszínre és kerülhet valóban szélesebb befogadórétegek közé. A sokoldalúság egyfelől, s a mindezt összekapcsoló bensőségesen közös elhivatottság és nemzetszeretet az, ami szakmailag is kitűnővé emeli a lapot. Eddigi számaiban egyre gazdagabb hely- és irodalomtörténeti közleményekkel, egyre bőségesebb és változatosabb szépirodalmi, gyermekirodalmi rovattal találkozhatunk, s egyúttal egyre népesebb szerzőgárdával is. S az is emelheti még tekintélyét, hogy a szerteágazó kulturális ismeretanyagot élvezhetően olvasható, koncepciózusan összefogott módszerrel, egyszersmind színpompásan és érdeklődést felkeltő módon tudja tálni. Sohasem válik így unalmassá, hanem inkább ünneppé lesz csakugyan egy-egy szám megjelenése; szinte almanach- vagy antológiaszerű kézikönyvként forgatható minden egyes összeállítás, amely nem vesz időszerűségéből, hanem újra és újra elővehető lapszámként mindig kínál visszakeresésre is okvetlenül érdemes írásokat, tanulmányokat, verseket.

KISS LEHEL: Átlagolvasóként először is azt mondanám, hogy az *Erdélyi Toll*at jó kézbe venni. Ha egy szót sem olvasna el belőle az ember, akkor is élménnyel gazdagodna: a papír kellemes tapintásának (a folyóiratok viszonylatában) ritka élményével. Ez pedig egyáltalán nem elhanyagolható szempont! Az *Erdélyi Toll* se nem túl nagy, se nem kicsi, nem merev a borítója, és vastagságához képest meglepően könnyű. Attól sem kell tartani, hogy lapjaira hullik szét — kinyitva is ügyesen megfekszi az asztalt. Szeretem, hogy nem „szériagyártmány” a borító sem, hanem minden egyes szám esetében külön műalkotás ringat lírai hangulatba. Az alkalmanként felbukkanó, cilinderes gentlemannel is mindig „jól el lehet beszélgetni,” azt azonban még nem árulta el, milyen összefüggést találai közte és a fejléc között. Lehet azonban, hogy ez csak engem zavar egy picit.

Lelkészként a felbecsülhetetlen szellemi kincseket rejtő, gazdag kínálatból a *Hit és üzenet* rovatot emelném ki. Erdély, de mondhatni, hogy az egész Kárpát-medence magyar irodalmi és művelődési — tehát nem egyházi kiadású — folyóiratai között eddigi ismereteim szerint az *Erdélyi Toll* az egyetlen, amely ígét hirdet. Egyháztörténet, népi vallásosság, vallásszociológia, egyházi művészetek stb. témában más folyóiratokban is szép számmal találai írásokat, de bibliai alapú elmélkedéseket, tanúságtételeket, az Istennel való személyes kapcsolat megéléséről szóló tanításokat eddig csupán az *Erdélyi Toll*ban olvastam. Történelmünk eseményei és jelentős személyiségei azt hirdették és hirdetik, hogy a nemzet megmaradásának és felemelkedésének egyedüli útja a Szentírás tanításához, a személyes Istenhez való odafordulás, illetve visszatérés. A harmadik évezred küszöbén, amikor Európa el akar felejtkezni arról, mit is köszönhet a kereszténység-

nek/keresztyénségnek, és amikor az úgynevezett fővárosban már karácsonyfát sem mernek állítani, a Kárpát-medencében, Európa tényleges földrajzi központjában egy folyóirat (és nem is egyházi!) konzervatív keresztény/keresztyén értékeket képvisel, és nyíltan felvállalja a Jézus Krisztusról szóló örömmüzenetet. Bátoran, minden elfogultság nélkül jelenthetjük ki, hogy az *Erdélyi Toll* szent szolgálatot végez.

Gyermekeknek (is) szóló írások szerzőjeként számomra külön öröm, hogy a sok komoly téma és rovat mellett az *Erdélyi Toll* a még vidáman játszadozó és a felnőttek szívében már megcsendesedett gyermekvilágot is megpróbálja elérni. Jó ötlet volt nem valahová, a laptest közepére beilleszteni ezt a rovatot, hanem leg hátulra, abból a megfontolásból — gondolom —, hogy a fiatal olvasónak ne kelljen sokat keresgélnie, ha mesét, neki szóló verset kíván olvasni. Ugyanakkor jelzésértéke is van ennek a gesztusnak: úgy zárni be valamit — ez esetben a folyóirat minden számát —, hogy a figyelem a jövőt jelentő gyermekekre irányuljon, reményteljes kapunyitás tulajdonképpen. Jellegzetességük az itt megjelenő írásoknak, hogy nem nyugatiak, nem svédok, nem „trendiek”, hanem magyarosak, erdélyi ízűek; olyanok, amiktől nem kell tartani, hogy megmérgezik gyermekeink, unokáink lelkét.

BRAUCH MAGDA: Az *Erdélyi Toll* rendkívül sokoldalú, színvonalas, vonzó folyóirat. Már másutt említettem: örülök annak, hogy politikamentes. Ezúttal közerthető stílusát emelném ki, ami olvasmányossá, emészthetővé, élvezetessé teszi, ellentétben más irodalmi folyóiratokkal, melyek inkább a posztmodern stílust részesítik előnyben. Ez is kell — ha valóban az, és nem valami zagyvaság —, de az olvasók nehezen emésztik meg. Ezen kívül szeretném kiemelni az *Erdélyi Toll* — és általában a Beke Sándor „műhelyéből” kikerülő sajtótermékek — gondos, igényes szerkesztését. Szinte egyetlen sajtó- vagy helyesírási hibát sem lehet találni a szövegekben, és nyelvhelyességi szempontból is minden kifogástalan. Ezt a körülményt mindig külön megcsodálom, mert van összehasonlítási alapom, és József Attila intelmére emlékeztet: „...dolgozni csak pontosan, szépen, / ahogy a csillag megy az égen, / úgy érdemes”.

TAR KÁROLY: A szakavatott elemzés oly időigényes, hogy erre csak kevesen vállalkozhatnak, de feltételezhető, hogy az átlagolvasó szintjéről megfogalmazott véleményemben is akad majd hasznosítható gondolat.

Jelzőkarók szükségesek, azért a hat kérdésben megfogalmazásakor használt véleményekből leegyszerűsítve megállapíthatom: az *Erdélyi Toll* olyan, öt esztendeje élő, irodalmi és művészeti folyóirat, amely szellemi otthona kíván lenni az erdélyi és világban élő minden magyar alkotónak és érdeklődőnek. Kétszázvalahány oldalas számokkal immár több ezer oldalnyi irodalmat közölt a legkülönbözőbb műfajban, munkatársainak száma százon felül, világhálón megjelenő honlapját tízezernél többen látogatják, fele részben erdélyiek. Legnagyobb nyomta-

---

---

tott példányszáma hatezer volt, anyagi háttéréről annyit tudni, hogy támogatlan, sajtóvisszhangja jó, jelentős erkölcsi támogatást jelentő, jelenléte az erdélyi médiában dicséretes.

Rovatai szerint — néhány tavalyi lapszám alapján — íróközpontú, ezt szolgálja a címlapra kiemelt szerzőnévsora, de az évfordulók alkalmából írottak, az emlékezések, a *Sors és pálya* és az *Írói hagyaték* rovat. A *Műzsa és lant* rovatban jelenkori költők szerepelnek, nevelő jellegű az *Anyanyelvünk épségéért* és az *Élő néphagyományok, Históriai ének, Könyveink világa*. Az *Erdélyi Toll* — *gyermekeknek* (rovat) amolyan melléklet. Erről a *Napsugár* volt főszerkesztőjeként (a továbbiakban) fogalmaznék meg egy(-egy) gondolatot.

SZEKERES LUKÁCS SÁNDOR: Előre szeretném bocsátani, hogy nem vagyok irodalmár szakértő, csak egyszerűen szeretem a magyar irodalmat, szeretettel olvasom Balassi Bálinttól Beke Sándorig a szép magyar verseket, de más jellegű irodalmi műveket, elemzéseket. Az *Erdélyi Toll* szellemi műhely számait azért értékelem igen fontosnak, mert oldalain megjelennek a régi klasszikus magyar irodalom gyöngyszemeitől kezdve a kortárs magyar irodalom legfrissebb alkotásai. Figyelemmel és szeretettel olvasgatom e lapban megjelent tanulmányokat is, még akkor is, ha nem minden megállapítással értek egyet. Megemlítem ezek között például Sebestyén Péter *Az erdélyi magyar kereszténység* című tanulmányát, melyben a sok fontos és értékelhető megállapítás mellett nagyfokú elfogultságot tapasztalhatunk, hiszen a római katolikus egyház értékteremtő vonásai mellett elhallgatja azt, hogy a Habsburgok által protezsált egyházi vezetők egy része bizony még attól sem riadt vissza, hogy e gyászos emlékezetű uralkodóházzal egyetértve az erdélyi magyarságot kiírta. Elég, ha csak Náprágyi Demeter erdélyi római katolikus püspök és II. Habsburg Rudolf császár tevékenységére gondolunk, akik ki akarták irtani a teljes erdélyi magyar nemességet, az akkori magyar politikai elitet. Ahogy már sokan megírták, nem István királlyal kezdődik a magyarság keresztény hitének a megjelenése a Kárpát-medencében, hiszen a magyarok egy része már korábban is keresztény volt, itt elegendő megjegyezni, hogy az ún. honfoglalók sírjaiban számos sírban keresztet találtak, de az avarnak nevezett magyarok sírjaiban is szintén keresztet lehetett találni. Szapolyai János vagy a fia, Szapolyai János Zsigmond, mint törvényes és szabályosan megválasztott magyar királyok a magyarság érdekét védték az idegen érdekekkel szemben, mint ahogy az sem igaz, hogy János Zsigmond erőszakos hitújító lett volna. Szerintem el kellene olvasni a fiatalon meghalt király életéről szóló írásokat, mint ahogy a csíksomlyói Mária-tisztelet is Babba Máriára vezethető vissza, jóval János Zsigmondot megelőzően már 1444-ben búcsúra jártak Csíksomlyóra.

Van olyan szerző is, akinek sok megállapításaival egyet lehet érteni, mint amilyen például Málnási Ferenc, aki nagyon fontos és megszívlelendő megállapítást fogalmaz meg írásaiban. A nagy tudással rendelkező szerző azonban következetesen a finnugor elmélet elkötelezettje, és bizony itt is nem ártana az utóbbi évti-

zedek kutatásait figyelembe venni, melyek szerint a finnugor elmélet nyelvészeti megállapításait nem lehet kiterjeszteni a történelemre, a finnek ugyanis manapság azt mondják már akadémiai szinten is, hogy barátság van, de genetikai kötődés a finnek és a magyarok között nincs.

Az előbb említett példákat viszont csak azért hozom fel, mert maga az *Erdélyi Toll* egy olyan szellemi műhely, amelyben különböző, egymással vetélkedő vagy éppen ellentmondó vélemények is megjelenhetnek, mely más lapoknál azonban bizony nem tapasztalható meg.

BARABÁS ISTVÁN: Ha bepillantunk az *Erdélyi Toll* eddigi számainak tartalomjegyzékébe, elsősorban a tematikai sokszínűség és a felvonultatott szerzők nagy száma tűnik szemünkbe. Külön érdemül írom, hogy igyekszik pótolni a *Cimbora* és a *Közoktatás* megszűnte után támadt űrt: bőven közöl gyermekirodalmat és pedagógiát. Fontosnak érzem továbbá, hogy interjúival, önéletrajzi jegyzeteivel emberközelbe hoz írókat, művészeket, tudósokat. Az ilyen természetű anyagok dokumentumértéke az idő múlásával egyre növekszik, mert jövőbeli kutatók számára tálcán kínálnak forrást. Gondolok itt például arra, amit az *Erdélyi Toll* Demény Lajos akadémikus történészről nem sokkal halála előtt megörökített, de ugyanígy fennmaradtak pótolhatatlan emlékek Fodor Sándorról, Beke Györgyről, Imreh Istvánról, Benkő Andrásról stb. Szakmailag böngészve tovább a megjelent számokat, zavarnak a terjedelmi aránytalanságok, gondolok itt a nehézkés, filozófálgató tanulmányokra, némely gyermekreg illusztrációra, egy-egy modern verselésre. Szolgáljon a szerkesztők mentségére, hogy segíteni igyekeznek a pályakezdő fiatalokat képességeik bizonyítására, hátha-hátha...

ALBERT-LŐRINCZ MÁRTON: Az *Erdélyi Toll* sajtóvisszhangja szerintem nem egészen tükrözi a folyóirat rangját. Mintha a látszólag nagyobb tekintélynek örvendő irodalmi lapok elzárkóznának tőle. Arisztotelész mondta volt, hogy a szégyenletes szavak szégyenletes tettekhez vezetnek. És ez fordítva is igaz lehet. Az irigység, a féltékenység, az alattomoság, a nagyképűség, a káröröm rossz dolgok, és tettként is alávalók. Az, hogy egy-két múlt rendszerben is már létező és a rendszerváltás után átalakuló, nevet váltó irodalmi kiadvány úgy tesz, mintha nem venné észre, hogy új is van a nap alatt, félreértelmezhetetlen gesztust takar!

BODÓ MÁRTA: Változatosak az eddigi számok, a sokféleség műfaji és tematikai értelemben egyaránt jellemző rá.

BUKSA ÉVA-MÁRIA: Az ERDÉLYI TOLL eddigi számainak szakmai értékelésére nem vállalkozom, mert nem ismerem, milyen tartalomsszervező elveket követtek a szerkesztők, csak egyszerű olvasói minőségben fogalmazhatom meg véleményemet.

A sajátos kultúrának ezen a földrajzilag jól behatárolható területén a publicisztika síkján a megőrző szerepe kap hangsúlyt. Ezért a folyóirat munkája hídverés a klasszikus magyar irodalmi művek (lásd a folyóirat számaiban Batsányi, Berzsenyi, Kazinczy, Csokonai, Vörösmarty, Petőfi, Arany, Madách műveit) és a 20. század irodalmi alkotásai, valamint a jelenkor kulturális értékei, illetve törekvései felé.

Az *Erdélyi Toll* törekvése összekapcsolni, szerves egészbe foglalni az egyetemes magyar kultúrártékeket és a Székelyföld kulturális hagyományait. Ezért felvállalta a közéleti kultúra — a néprajz, a hagyományőrzést szolgáló és történelmi múltat feltáró írások, írói életpályák bemutatása, irodalomtörténeti, nyelvészeti, ill. nyelvújítási tanulmányok, elemzések, tudományos értekezések, gyermekirodalom, a hitélet és művészet területét érintő alkotások — sokszínű, de koherens egészbe foglalását és a multikulturális társadalom különböző gyökerű és fókuszú műveinek megismertetését, az irodalmi kánon felmerülésének kockázatával.

A tenni, a szolgálni akarás szenvedélye hatja át az anyanyelvőrzés, a nemzeti értékmentés védelmében kifejtett munkáját. Élvezetes, szép, jó ízlésű grafikai megjelenítésben, kulturális-irodalmi-művészeti értékek tárháza e folyóirat. A sok pozitív visszajelzés nem ok a hiú elbizakodásra, sőt még magasabbra kell emelni a mércét! A szerkesztőgárda továbbra is a minőségre kell helyezze a hangsúlyt, mert közismert, az önelégülés az előrehaladás akadály...

CSATÁNÉ BARTHA IRÉNKE: A folyóirat szerkesztése, fenntartása küldetés, egyfajta szellemi bástya, falai közt a mérték — az érték. A szerkesztői bizottság méltón képviseli ezt a célkitűzést. Az alkotók népes táborát megmértetésre sarkallja, tükröt tart, ösztönöz, összefogásra készíteti a Kárpát-medence szellemi erőit, kitekintési lehetőség is egyben esetleges személyes korlátaink közül. Nekem, néprajzgyűjtőnek, magyartanárnak, költőnek és műfordítóknak a reményt is jelenti, mert nemcsak Erdélyben, de az Anyaországban, a szórványban, a Kárpát-medence magyarok területén és a diaszpórában élőknek egyaránt szükségük van az írott szó szépségére, igazára, vigasztaló-felemelő erkölcsi erejére. Talán soha nem volt nagyobb szükség az anyanyelvre, irodalmunk, anyanyelvi kultúránk, hagyományaink megmaradására, ápolására, mint manapság. Így, egymást jobban megismerve, tudjuk jobban megérteni és becsülni értékeinket. Ez pedig nem kis feladata mindannyiunk hagyománymentő igyekezetének ebben az egyre jobban elidegenedő, önző érdekek mentén működő világunkban. A folyóirat ebben az ügyben is tesz hathatós lépéseket.

Nagy érték számomra az is, hogy Beke Sándortól, a főszerkesztőtől mindig kapok biztatást, kedves ösztönzést a folytatásra, számontartó szeretettel fogadja írásait azoknak az alkotóknak is, akik székelységüket sajátosabban élhetik meg, vállalva a Magyarországra áttelepült székely sors ódiumát is („Idegenben egyetlen kopjafa is lehet temető...” — idézet tőlem), ezzel is erősítve bennünk a székely

identitástudatot, a szülőföldhöz, a gyökerekhez való hűséget (melyek természetesen a művekben is tükröződnek) ebben a nagyon hangos és sokféle torzalkodástól sem mentes kánonban.

Az *Erdélyi Toll* méltón képviseli a Székelyföldet, sokoldalú, sokféle dallamot pengető folyóirat, a klasszikus magyar irodalom nagyjainak csapásain jár, de egybefogja a jelenkori, kortárs magyar irodalom jeles képviselőit is, ugyanakkor lehetőséget biztosít a mindig új, tehetséges lantpengetőknek is.

Ami számomra talán a legszimpatikusabb: a folyóirat gyermekirodalmi vonatkozásainak gazdagsága. Felmérve az anyanyelvi kultúra sorvadásának lehangoló adatait, a szerkesztők hamar felismerték, hogy a legkisebbeket kell még idejében olvasóvá nevelni. Ők lesznek az utánpótlás, nem mindegy, milyen könyvet, milyen olvasmányt adunk kezükbe, milyen dallamokhoz, ritmushoz szoktatjuk fogékony kis lelküket. Az *Erdélyi Toll* kiadásában megjelent, nekik írt könyvek mennyisége, a szép, esztétikus, tetszetős forma mind-mind a kiadói színvonalat dicséri. Ez a törekvés még a magyarországi kiadóknak is követendő példa lehet.

MÁLNÁSI FERENC: Az *Erdélyi Toll*at azért is ajánlom diákjaimnak, mert erdélyi magyar irodalmunk hagyományaiból építkeznek, jeles erdélyi személyiségek munkásságába nyújt betekintést, rovataiban felnőttekhez és gyermekekhez egyaránt szól, műfaji sokoldalúság és tartalmi változatosság jellemzi. Érettségire készülő diákjaimnak például Pomogáts Béla tanulmányát ajánlottam, azért is, mert eltér az irodalomtörténeti tankönyvekben leírt, úgynevezett „megszokott” elemzésektől, amelyek túl komolyak, meghaladják az átlag középiskolások tudásszintjét...

DEMETER ATTILA: Mindenekelőtt kiemelném: a szerkesztők bátorságára, merészségére vall, hogy épp akkor indították útjára a lapot, amikor már tombolt a pénzügyi válság. És tették ezt különösebb háttértámogatás nélkül. Én magam is szerkesztettem lapot mintegy évtizeddel korábban, és hasonlóan rögzös úton jártam. Nagy a kockázat, és azt a legnehezebb elérni, hogy a mérce mindig magasan maradjon. Eddig megjelent számai alapján elmondhatjuk, hogy az *Erdélyi Toll* minden szempontból méltó társa (nem ellenfele) az erdélyi magyar irodalmi lapoknak. Azért nem ellenfele, mert nem versenyezni, hanem üzeni akar, és sajátos szerkesztésmódjának köszönhetően széles olvasótábort szólít meg. A prózai és verses művek mellett irodalomtörténeti, filozófiai fejtegetéseket, tanulmányokat találunk, és betekintheünk a néphagyományok világába. Nagy íróink, költőink méltatása, bizonyos művek elemzése ugyanúgy hangsúlyt kap, mint a metafizikai kérdések boncolgatása, a szülőföld iránti kötődés vagy az állandó identitáskeresés. Az erdélyi magyarságnak itt egyfajta „sorslenyomata” rajzolódik ki. Úgy vélem, hogy az *Erdélyi Toll* szerzői kivétel nélkül jól érzik magukat ebben a térben, ebben a „házában”.

FÜLÖP KÁLMÁN: Szakmailag értékelve én a jeles minősítéssel illetném az *Erdélyi Tollat*. Igényes, célratörő. Tisztaságával és érthetőségével is belopta magát az én és az olvasó szívébe. Végigolvasom a lap minden sorát és igyekszem azok eszmei értékét kiszűrni magamnak, hogy alkalomadtán felhasználhassam.

NAGY SZÉKELY ILDIKÓ: Úgy értékőrzőek, hogy közben olvasmányosak, sokszínűek ezek a „Tollak”. Régi és új hangok, színek, illatok különleges együttesét, összhangját teremtik meg olyan lelkesedéssel, melyben benne van a repülés, szárnyalás megélése, közben viszont nem szakadnak el a(z erdélyi) földtől, mindennapjainktól sem.

JÓZSA MIKLÓS: A rendkívüli igényességgel megszerkesztett folyóirat mindenkihez szól, aki a magyar nyelvet, irodalmat szereti. Ennek magyarázata elsősorban a hozzáférhetőség igényének szigorú követése nyelvében, témavilágában, szerkesztésmódjában, grafikai kivitelezésében.

Mikor 2012-ben első ízben kezembe vettem a negyedik évfolyamába érkezett *Erdélyi Toll* első lapszámát és ránéztem a tetszetős borítóra, azonnal éreztem, hogy hozzám is szól ez a folyóirat. A rangos munkatársi gárda nevének áttekintésekor rádöbbsentem, hogy magas igényességgel szerkesztett kiadványt tartok a kezemben. Tartalomjegyzékét olvasva meggyőződtem, hogy nem csalódtam. A változatos tematika (irodalomtörténet, művészettörténet, évfordulós megemlékezések, nyelvművelés, költészet, élő néphagyományok, hitélet, könyvszemle, gyermekirodalom stb.) még jobban felcsigázta érdeklődésemet. És amikor belenéztem az írásokba, valósággal elbűvölt a felismerés: íme (még) egy igazán nekem (is) szóló szép folyóirat! Lapozgatás közben beleolvastam az írásokba: Kazinczy Ferenc, Bölöni Farkas Sándor, Tamási Áron, Reményik Sándor, Pomogáts Béla, Bertha Zoltán, Málnási Ferenc, szebbnél szebb költemények, Ráduly János csodálatos, kitartó gyűjtőmunkájának fel-felcsillanó darabjai, Kozma Lajos, Brauch Magda és Csire Gabriella változatos tematikájú írásai, a Benedek Elek-i hagyományt folytató *Erdélyi Toll — gyermekeknek* című rovat ámulatba ejtett. És ugyanezt a változatosságot, igényességet, az olvasóhoz szólás őszinte szándékát éreztem ki a szám írásaiból is.

IV.

AZ ERDÉLYI TOLL ÖT ÉV ÓTA „THESAURUSA, KINCSESTÁRA AZ ERDÉLYI, SZÉKELYFÖLDI GONDOLATNAK”

Az *Erdélyi Toll* két főúton halad előre: az egyik a szépirodalmi alkotások, a gyermekirodalom, a műelemzések és az irodalomkritika fémjelzi arcélét, a másikon meg a tudományosság szándékával közölt esszék, tanulmányok, értekezések akár sajtó- és irodalomtörténetről, filozófiáról, művészettörténetről, szellemi műhelyek bemutatásáról, dokumentumok közléséről, néprajzról vagy zenetudományról lenne szó.

Milyennek találja/látja az Erdélyi Toll útjait, mit javasol szerkesztőinknek a következő évfolyamokra?

BERTHA ZOLTÁN: Az *Erdélyi Toll* kiadványsorozata tehát egy-egy számával, de együttesen, öt év óta napvilágot látó eddigi összes darabjával még inkább: thesaurusa, kincsestára az erdélyi, székelyföldi gondolatnak, amely közvetlenül kötődik és emelkedik összmagyar dimenziókba és európai látókörbe. Hiánypótló is, mert máshol alig tárgyalt témákat is boncolgat, s impozáns küllemével, formájával, meg persze belső tartalmaival azokat is magával ragadhatja, akik ugyan elfogadják a benne megtestesülő eszmeiséget, de már kissé elfáradtak és olykor közömbösen viszonyulnak ahhoz. Mert ez a lap újra felcsigázhatja az érdeklődést: olyan izgalmas és feltűnő színességgel varázsolja el olvasóit, hogy újra megélnék a sajátosságához és egyetemességhez vonzó öntudat, amely esetleg mára már bizonyos tekintetben és bizonyos fokig sajnos ki is üresedett. Tehát éppen a megújulást, a remény és a tudásvágy megelevenítését is szolgálja a szerkesztői törekvés, ezért koncepcióját feltétlenül vállalni kell, és ambícióját tovább bontakoztatni, terebélyesíteni, gazdagítani. A lényeg tehát, amely sugárzik ebből az egész erőfeszítésből: hogy a hagyományt éppen az újszerűség vonzásával képes újjáéleszteni, revitalizálni. Azzal tud lelkesíteni, ami úgy tartozik a múlthoz, hogy egyszerre lesz jövőnk evidenciája: záloga, garanciája, távlata is. A hagyomány, a tradíció forradalma ez, kissé emelkedetten fogalmazva. S az ilyen forradalom — a magunk megőrzésének akarata — mentheti csak meg a magyarságot a tagadhatatlan folyamatos sorvadástól, térvésztestől, előregedéstől. A fiatalos lendület, az odaadó és kitartó áldozatkészség, a vállalkozói fáradhatatlanság és tántoríthatatlanság. Az az állhatatosság, amely korosztályoktól függetlenül is egymás társává avathat írókat, tudósokat, művészeket a magyar glóbusz minden tájáról, régiójából, szegletéből. A helytállást és a hűséget exponáló program világos, az energia és az erő szükséges, mert ahogy Lászlóffy Aladár kitalálta és az ő nyomában Cseke Péter is annyit emlegeti: csak tanulni kell a saját örökségünkből, ragaszkodni hozzá minden körülmények között és ellenére is, csak hallgatni elő-

---

---

deinkre és folytatni, követni munkálkodásukat, táplálkozni biztató példájukból: vagyis „legyen eszünk, ha már volt”.

KISS LEHEL: A 4. és az 5. kérdésre is vonatkozó válaszom a következő: Hangsúlyozandó érdeme az *Erdélyi Toll*nak, hogy akár szépirodalmi alkotásokat, akár tudományos dolgozatokat közöl, azt mindig az értékteremtés és értékmegőrzés határozott, nyíltan felvállalt szándékával teszi. Ebben az értékteremtésben és értékmegőrzésben irányelv az erdélyi életérzés, a keresztény/keresztyén hit, a legnemesebb értelemben vett konzervativizmus. Trágár szavakat, erkölcsbomlasztó eszméket hiába keres benne bárki is — habár manapság ezekre a dolgokra is azt mondják, hogy irodalom.

Amint az egyik korábbi válaszban megfogalmaztam, véleményem szerint az *Erdélyi Toll* éppen a *Hit és üzenet* rovatával tölt be jelentős hiányt a hasonló profilú erdélyi kiadványok között. Az olyan olvasót is, aki talán vallásos lapot, netán még Bibliát sem vesz a kezébe, a folyóirat révén elérheti az a lelki, az az isteni üzenet, amire mindannyiunknak feltétlenül szükségünk van az üdvösséghez. Az erdélyi lelkiség ízességét talán fokozná a folyóiratban olyan szellemi vezetők szerepeltetése, mint például a múltból Makkai Sándor, Ravasz László, Márton Áron, a XXI. századból pedig Csiha Kálmán, Bőjte Csaba.

Egyedi színfolt a gyermekirodalmi rovat is, azt azonban nem tudnám megmondani, hogy mennyire érzik magukénak a folyóiratot a gyermekek. Szerintem lehetőséget kellene adni számukra is a megszólalásnak pályázatok kiírása, rajzaik, írásaik megjelentetése vagy a honlapon való szerepeltetése révén. Tapasztalatból tudom, hogy ha egy gyermeknek csupán a neve jelenik meg egy lapban, már legkevesebb egy egész iskolai osztály tud az illető kiadványról. Az *Erdélyi Toll* határozottan megérdemli, hogy a legszélesebb körben tudjanak róla, és hogy olvassák nemcsak Erdélyben, hanem mindenütt, ahol szépre, jóra és igazra vágyó magyarok élnek.

MÁLNÁSI FERENC: Az *Erdélyi Toll* „írott szellemi bástya”, olyan műhely, amely a hagyományokat és értékeket mutatja fel, mellette új hagyományokat és értékeket is teremt, megőrzésre, továbbadásra méltó szellemi táplálék gyerekek, diáknak, idősebbnek is... A gyerekeknek szóló rovatot mindig ajánlom diákjaim figyelmébe, de tanóráimon előadásaimba-magyarázatomba mindig „becsempésem” a folyóiratban megjelent erdélyi anyanyelvoktatásról szóló tanulmányom gondolatait. Ebből a szempontból a szerkesztői célokat, az irodalomszervezői munkát, a klasszikus értékek vállalását jónak, helyesnek tartom. Helyeslem, hogy egy-két kattintással a világhálón is olvashatom az *Erdélyi Toll*at.

JÓZSA MIKLÓS: A szerkesztőségi koncepciót nagyon jónak tartom, hiszen igyekszik a legteljesebbet adni, kielégítve így az átlagolvasók és az igényesebb hazai és kárpát-medencei szépre és igazra vágyók igényét is.

ALBERT-LŐRINCZ MÁRTON: Nehéz javasolni bármit is, hiszen az alapvető szerkesztői elképzelések valószínűleg nem légyeres térben születtek. Lehetne ötletelni, ábrázolni, de az ilyesmiben nincs felelősség. Én talán azokat a hangokat erősíteném fel, amelyek itt-ott hallhatóak: hogy talán túlméretezett a kétszázvalahány oldalas terjedelem, mert ez megterheli az olvasót, de a válogatás rovására is mehet. El lehet gondolkodni rajta, sokszor a kevesebb több lehet. A papír minősége számomra nagyon fontos, gondolom sok más olvasó számára is. De tudom, ez pénzt is jelent...

BRAUCH MAGDA: A jelzett koncepciót — a folyóirat kétféle profilból való összeállítását — továbbra is helyeselném, de volna itt egy észrevételem, amit azért kényes leírnom, mert „hazabeszélésnek” tűnhet (pedig nem az). Az utóbbi számokban kevesebb nyelvűművelés jelent meg, pedig — tapasztalatból tudom — az olvasók keresik az ilyen tárgyú írásokat. Igaz, hogy általában nem azok olvasók, akiknek nagyobb szükségük volna rájuk, de ez más tudományterjesztő írásokra is jellemző. Azt hiszem, sőt, felelősséggel állíthatom, hogy a saját, korábban megírt nyelvűművelő írásaim, összefüggő sorozataim ma legalább annyira időszerűek, mint a megírásukkor voltak, s bár mindig a nagyközönséghez szóltak, nem nélkülözik a tudományos alaposágot. Talán ezek az írások még jobban „színezhetnék” az *Erdélyi Toll* anyagát.

DEMETER ATTILA: A tudatos szerkesztésmódnak és szelekciónak köszönhetően e lapnak jövője, létjogosultsága van. A kérdésben említett kettős fővonalat előnyösnek tartom, mert egyszerre szólítja meg a „lírai” és az „elemző” alkatú olvasókat és szerzőket. Így teljesebb, gazdagabb a kiadvány, az olvasó egyszerre gazdagodik szépirodalmi élményekkel, valamint tudományos jellegű írásokkal, dokumentumokkal, amelyek az irodalom mikéntjére adnak választ. Az irodalom- és sajtótörténeti írások, tanulmányok, a néphagyomány bemutatása szerintem hasonlóan fontosak, mint a vers, vagy a széppróza, mert így átfogóbb képet kapunk történelmünkről, sorsproblémáinkról, identitásunkról, sok lényeges dologról, ami minket foglalkoztat. Ehhez hozzátartozik az is, hogy mit gondolunk az irodalomról, a művészetről, merre tartunk, hogyan képzeljük el a jövőt.

Az *Erdélyi Toll* koncepcióját jónak, időszerűnek találom, a lap már kiforrott. Egyvalamit azért javasolnék, amolyan kísérleti jelleggel, hátha beválik. Talán lap számonként egy fejezetnyit konkrétan tematizálni lehetne (minden formai kötöttség nélkül), ezzel is serkentve az alkotói kedvet.

BARABÁS ISTVÁN: Abból, amit eddig elmondottam, kiviláglik, hogy a szerkesztői koncepcióval (rovatok, politikamentesség stb.) egyetértek. Mit javasolnék a jövőre nézve? Kevesebb verset és több tényirodalmat, ezt oly módon is,

---

---

hogy feltámassza a riport műfaját, mutassa be a romániai magyarság egy-egy közösségének hétköznapijait, gondjait, ezen belül elsősorban a falusi élet színváltozását. Sorozatban lehetne bemutatni külföldön élő honfitársaink karrierjét, életkörülményeit, anyagi helyzetét, beilleszkedési nehézségeit. Gondolok itt a cselédsorsot felváltó vendégmunkási státusra is, úgyszintén egyetemi tanulmányaikat végző szerencsés fiatalokra, akik megoszthatnák tapasztalataikat itt-honi társaikkal. Foglalkozhatna az *Erdélyi Toll* a romániai magyar értelmiség zsidó személyiségeivel is. Ezt a témát sajtónk érthetetlen módon tabunak tekinti, holott Magyarországon Kertész Imre Nobel-díja óta a zsidó írók büszkén hangoztatják származásukat, saját folyóiratuk van, rendezvényeiken találkoznak, ismerkednek. Nálunk nyíltan vallotta magát zsidónak Halász Anna, Szász János, Dános Miklós, Erdélyi Lajos, Robotos Imre, Kovács János, Sugár Erzsébet, de ők sajnos elhunytak. A fiatalabb nemzedékből Bányai Péter, Kallós Péter vagy a magyarországi Bélapátfalvára költözött Bogdán Tibor újságíró tudna értékes zsidó családtörténeti információkat közölni, talán éppen az *Erdélyi Toll* lapjain. Lehetne továbbá teret szentelni a vészesen apadó katolikus és protestáns gyülekezeteknek, bemutatni például, hogy lelkipásztoraik hogyan élik meg a szomorú valóságot: évtizedek óta több a temetés, mint a keresztelés, ráadásul fiatal magyar családok még mindig nagy számban távoznak külföldre.

SZEKERES LUKÁCS SÁNDOR: Továbbra is csak azt tudom javasolni, hogy az *Erdélyi Toll* maradjon meg „írott szellemi bástyának” a továbbiakban is. Tehát legyen nyitott a különböző szellemi irányzatokra és majd az olvasók döntsek el, hogy mit fogadnak el a különböző elméletekből. A jövőre nézve azt javaslom a szerkesztőségnek, hogy igyekezzen nagyobb médiabefolyással terjeszteni értékeit. Javasolom, hogy még intenzívebben vegye igénybe az internet és a televízió, illetve a rádió adta lehetőségeket, hogy minél nagyobb olvasótábora lehessen. Javasolom továbbá, hogy igyekezzen — szellemi függetlenségének megőrzése mellett — pénzügyi forrásokért pályázni, még akkor is, ha próbálkozásai gyakran nem hozzák meg a kívánt eredményt, de csak megfelelő anyagi háttérrel lehetne minél szélesebb körben ismertté tenni e lapot.

FÜLÖP KÁLMÁN: Az *Erdélyi Toll* strukturális felépítése is sokszínű. Az irodalom teljes ágazatát felöleli. Nemcsak a szépirodalom, a gyermekirodalom, hanem a tudományos igénnyel megírt esszék, tanulmányok, értékelések, vagyis a teljes szellemi műhely felsorakozik. Én nagyszerűnek tartom ezt az elgondolást, egésznek és célszerűnek ezt az utat. Engem mindenben kielégít. Természetesen ha a szerkesztőknek vannak még tartalékai a struktúra gazdagítására, azt bevihetik a lapba. Személy szerint az író-olvasó találkozókat ajánlanám a szerzők figyelmébe. Ezek a találkozók elősegítenék a lap megismerését és élő kapcsolatot teremtenének szerző és olvasó között.

NAGY SZÉKELY ILDIKÓ: Nagyon helyénvalónak, szerencsésnek találom ezt az elképzelést. Esetleg javasolnám több párbeszéd bevonását, valamilyen szempontból kuriózumnak számító irodalmi személyiségekkel készült interjú-sorozat elindítását.

BARCSAY ANDREA-KRISZTINA: Véleményem szerint jó irányban halad az *Erdélyi Toll*, szerencsésnek találom, ha egy lapnak megvan a jól elkülöníthető, sajtóságos profilja, és ennek a folyóiratnak megvan, mely egyrészt a szülőhelyére jellemző sajtóságokat ötvözi, másrészt pedig kiáll a klasszikus, örökérvényű értékek mellett, a hagyományok ébren tartásában.

P. BUZOGÁNY ÁRPÁD: A szépirodalmi műfajok mellett jó, hogy zenei, néprajzi, vallási tárgyú, a művészetekkel vagy éppen oktatásüggyel kapcsolatos írások is megjelennek az *Erdélyi Tollban*. Persze nagyon nehéz lenne közel egyforma színvonalra átglyúrt kéziratokat válogatni... Rendkívül értékesnek, fontosnak tartom a gyermekirodalmi fejezetet a lapban.

BODÓ MÁRTA: A leírt profil érett, kidolgozott koncepciót sejtet. Nyilvánvalóan csak így lehet következetesen haladni, dolgozni, fennmaradni. Nem olyan világot élünk, ahol, ha csak sodortatunk az árral, fenn lehetne maradni. Azt javaslom a fejlődés érdekében, hogy grafikailag még jobban körvonalazódjanak a felsorolt tematikák, irányvonalak, egy kontúrosabb, saját és sajátosabb grafikai arculata alakuljon a lapnak, rovatoknak, talán egy saját képzőművész műhely kialakításával-mozgatásával, hiszen a látványra épülő mai tendenciák közt csak az erős, sajátos, a koncepciót első villanásra megmutató kiadvány tud kellő súllyal jelen lenni, megmutatkozni, magára a figyelmet felhívni. A másik fontos dolognak a műhelyjelleg tűnik számomra: a szétforgácsoló társadalmi létben az összetartó, otthon nyújtó kisközösségi lét, az odatartozás érzésének fontossága megnövekedett, ezért ha van rá energia és lehetőség, az *Erdélyi Toll* műhelyek különböző formáit javaslom: kis tematikus alkotóközösségek, amelyeknek kijelölt témára írott műveit közölni, közönség előtti bemutatkozókát szervezni stb. Ez az alkotókat ösztönzi, s az egész vállalkozást a közönség előtt ismertté teszi.

TAR KÁROLY: A skandináviai *Ághegy* — irodalmi és művészeti lapfolyam — és a *Magyar Liget* — a skandináviai magyarok családi lapja — szerkesztőjeként önként adódik, hogy eredményeink összehasonlítása végett az olvasóra bízom az *Erdélyi Tollal* való összehasonlítást, hogy elismerő méltatáson túl, a szerkesztésbeli és a lapkiadásbeli azonosságokra figyelve bizonyítást leljen arról, hogy így is lehet. Lehet pénz nélkül, szinte a semmiből, pezsgő művelődési életet gerjeszteni a céltudatos lapok körül.

Az *Ághegy*, a skandináviai magyar alkotók irodalmi és művészeti lapfolyama azzal a célkitűzéssel indult, hogy az északi országokban élő magyar író, költő, képzőművész, filmes, fényképész és a különféle előadóművészek közössége legyen, akik műhelyt teremtve példát kívánnak mutatni a magyar művelődés szolgálatával a tevékeny megmaradásra. A skandináv országokban félszáznál több magyar — közte néhány alkotó közösség — egyesület figyelhet rájuk, de hídszerepükkel, az északi alkotók műveinek tolmácsolásával az otthoniak számára is hasznos betekintést kíván nyújtani a skandináv alkotók munkáiba.

Magamat idézem: „Ez a skandináviai magyar irodalmi és művészeti lapfolyam néhány észak-európai országban élő számos magyar alkotó műhelye kíván lenni. Össze gyűjteni óhajtja mindazokat, akik a magyarság idáig érő *ágán* irodalmi és a különféle művészeti alkotásaikkal *riügyeket* bontva szolgálják magyarságtudatunk erősödését.

A mi szolgálatunknak nem kedvez semmiféle elkülönülés. Az *Ághegy* ezért céljaul tűzte ki, hogy megtöri a különböző, a többnyire mondvacsinált okokból sokfelé közénk emelt hallgatás falát. A skandináv országokban tevékenykedő magyar egyesületeknek szükségük van íróink, képzőművészeink, zenészeink, filmeseink, fotósaink és mindenféle más alkotók, értelmiségiek szolgálatára és példamutatására, hogy az itt élő magyarság anyanyelvét, sajátos műveltségét, hagyományait tudatosan megtarthassa és átörökítse az utánuk következő nemzedékekre. Ugyanakkor erősíteniünk szükséges hídszerepünket is, amit az anyaország joggal elvár tőlünk. A Svédországi Magyarok Országos Szövetsége és a Magyar Nagykövetség szervezésében a skandináviai magyar írók találkoztak, hogy ennek az igen fontos munkának részleteit, lehetőségeit megbeszéljék. A kezdeményezőknél észlelniük kellett, hogy a tenni akarás légkörében néhányan máris a cselekvés útjára léptek. Az *Ághegy Irodalom* rovata a skandináv országokban élő magyar írók munkáiból közöl, a *Riügyek* a kezdőknek nyújt közlési lehetőséget, az *Észak hírnökei* többnyire svéd, dán, norvég, finn írók műveiből született fordításokat tartalmaz, a *Páhol* színházi, a *Zene/Szó* zenei, a *Képfény* filmes, fotós anyagokat tartalmaz, a *Járkáló* esszéket, az *Akik mellettünk járnak* portrékat. A *Könyv* és a *Megjegyzések* rovataink tájékoztatnak művelődési eseményeinkről. Minden számban néhány képzőművészt is bemutatunk, munkáikkal díszítjük lapunkat. A lapszámok végén kísérletet teszünk arra, hogy az északon élő különféle magyar irodalmi és művészeti alkotókat összeírjuk, névsorukat folyamatosan bővítjük.

Még a művészet a művészetért felfogást igenelőknél is el kell ismerniük, hogy a társadalmi tudat egyik formájának, a művészeteknek meghatározó szerepe volt és lesz az emberi fejlődésben. A magunk háza táján körülnézve *Szerb Antallal* valljuk: *A közös kultúra, a közösen átélte emberi értékek tarthatják csak össze a sokféle szétszórt magyart. Magyarnak lenni ma nem állami hovatartozást jelent, hanem az érzésnek és gondolatnak egy specifikus módját, ami ezer év értékeiből szűrődött le: kultúrát ... Amíg kultúránkhoz hűek maradunk, önmagunkhoz vagyunk hűek.*

Ezt a fajta hűséget ösztönszerűen vállaljuk, de az értelmiségi embertől elvárjuk, hogy tudatosan példát mutasson a magunkat megtartó művelődésben. Még

nagyobb várakozással tekintünk valamely művészeti ágazatban tevékenykedő alkotókra. Az írók, a művészek népszolgálatát mindig is magától érthető elvárás volt. Nyilvánvaló, hogy nemcsak az anyaországiakra, hanem az abból kiszakadt alkotókra is érvényes ez. És az alkotók sorából nyelvünket megtartó és művelő sajátossága folytán ebben ma is rendkívüli szerepe van irodalmunkon belül a határon túl élő írók munkáinak is. Évszázaddal ezelőtt írta Beöthy Zsolt irodalomtörténeti előadásai gyűjteményének előszavában: *A magyar irodalom, irodalmi értékeiben is, természeténél fogva nemzeti életet élt; a nemzet szíve irodalmában dobogott legerősebben.*

Mert a magyar szellem folytonos volt az irodalomban. Ahhoz, hogy nyelvünkben megmaradjunk, mindenütt sokféle közösségre van szükségünk. Irodalmat és művészeteket művelő közösségre mindenképpen. *Pomogáts Béla*, a Magyar Írószövetség elnöke figyelmeztet a *Nyelvünk és Kultúránk* folyóirat idei első számában arra, hogy *a nemzet több mint politikai együvé tartozás, tágasabb, mint a földrajzi és állami közösség, mert az ország fogalmának van egy szellemi-lelki dimenziója, amelyben nem a területnek és az államnak, hanem a történelemnek, a hagyománynak, a kultúrának és a lelki közösségnek van elsődleges szerepe.*

Szellemi-lelki országunk építéséhez legalább „fél téglával” hozzájárulhatnak a skandináviai magyar alkotók is, ha közösséget — műhelyt — teremtve példát mutatnak a tevékeny megmaradásra. Skandináviában számos magyar alkotó él — az írással foglalkozók például akár írószövetségi fiókot is alakíthatnának —, akik közösségben az eddiginél hathatósabban szolgálhatnak a magyar művelődést. Legyen az ősszel induló *Ághegy* című irodalmi és művészeti lapfolyam egyik szellemi tanyájuk. Nem azért, hogy azzal a bizonyos fél téglával kivagyiskodjanak. Inkább azért, hogy egymásra is hatva, egymásból erőt merítve, a tőlük telhető legmagasabb szinten szolgálhassanak. Fél százánál több magyar — közte néhány alkotó közösség — egyesület figyelhet rájuk.

A lapfolyam megjelenési helye elsősorban a világháló (<http://aghegy.hhrf.org>), de eddig, összesen ötezer háromszáz oldalas terjedelmét, öt-ötszámoként, antológiaként, nyomtatott formában és CD-lemezen is megjelentettük, hangos kiadása pedig, amíg egyetlen szerkesztője bírta erővel, az Ághegy Rádió volt: www.lifs.org.

Az indulásunk óta eltelt tizennégy esztendőben műhelyépítéssel foglalkoztunk. Gyarapodó közösségünkben születésünkkel kapott tehetségünket, otthonról hozott, iskolákban ránk ragadt értékeinket és hitünket összeszedve irodalmi és művészeti alkotásainkat becsülő olvasótábort és anyagi támogatókat kerestünk és találtunk. Beruháztunk javainkból majd minden szellemit, de kevés anyagi és erkölcsi támogatásra leltünk. Pedig hangoztattuk mindenfelé, hogy tettünk közösségszolgáló indítékú: ahhoz, hogy az anyaországunkon kívül élő magyarok nyelvükben, hagyományainkban megmaradjanak, szükséges az irodalom és a művészet helyi alkotóinak a szolgálata, a példamutatása is. Az európai közös-

---

---

ségbe beilleszkedő Magyarországon is tudják ezt, és vallják tiszteletreméltó, művelt fők szép számmal. De talán azt hiszik, hogy itt északon lazacból fonják a kerítést, és azok, akik irodalmi és művészeti alkotásra adják a fejük: milliomosok. Sajnos, nem így van. Az északra vándorolt magyarok számához viszonyítva, az itteni magyar vagy magyar származású értelmiségiek száma jelentős, de csak kivételes összefogással lesznek képesek szellemi műhelyt képező saját folyóiratot el tartani. De mivel ez az összefogás egyaránt szolgál minket és szülőhazánkat, reménykedtünk némi elismerésben és támogatásban. És szüntelenül keresgélünk az értők érvei között, és hirdetjük a Mészöly Miklós által hangoztatott „osztatlan magyar érdekek” szellemében, hogy „az európai kultúra nem más, mint soha meg nem szűnő folyamatos cseréje a kulturális értékeknek”. Az északon fogant magyar alkotás előszámlálásával csereképességünket óhajtjuk növelni. Tisztában vagyunk azzal is: »cserére a kultúrában csak az képes, aki értéket teremt, akinek van mit felkínálnia, és aki nyitott a Másik szavának befogadására«.

A magyarországi és a svédországi különféle — nehezen elérhető — pályázatok hálójában vergődve egyetlen reményünk erősödött: magunkra vagyunk utalva. Így aztán, induláskor kitűzött célunk, miszerint lapfolyamunk nemcsak a világhálón, hanem legalább néhány száz példányban nyomtatott formában is megjelenjen — csak nagyon nehezen, sok üggyel-bajjal, szégyenletes anyagi körülmények között, minőségi megalkuvások árán valósulhatott meg. Azt, hogy a skandináviai magyar irodalmi és művészeti kiadvány szükség, mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy köteteinkből mára már alig maradt mutatónak néhány.

Így lépünk hát — tovább. Mert kell! Mert most különösen szükséges: a skandináv országokban élő magyarok hídszerepe hangsúlyozottan fontos. És fel emelő is. Mert adhatunk, mert szolgálhatunk hazánknak. A befogadóinknak éppen úgy hasznára lehetünk, mint az otthoniaknak. És ahhoz, hogy ezt az utánunk jövőök is így cselekedjék: meg kell tanulniuk magyarnak maradni. Ebben segíthet, és segít az a magyar alkotóközösség, amelynek műhelye az *Ághegy*.

Folyamatosan összegyűjtött értékeinket azzal a gondolattal továbbítjuk olvasóinkhoz, hogy sokféleségünket igenelve, összefogásunk eredményességét bizonyíthatjuk.”

Mindez ráillik az *Erdélyi Tolla* is. Ha szétnézünk az anyagi gondokkal küszködő magyar irodalmi folyóiratok háza táján, a hasonló célkitűzések mellett, sejtenünk kell, hogy többnyire egy-egy csoportosulás lapjai, akiktől nem idegen a klikkszellem sem. Saját tapasztalatból tudom, hogy némelyik szerkesztő a maga kiskirályságának tudja a rábízott rovatot, beküldött írásaimra ezektől választ sem kapok. Feltételezem, hogy az ilyen szűk körre korlátozódó munkatársi kapcsolat okozója a mindig kevés honorárium, amit körein kívül nem szívesen osztogat a szerkesztő.

A nem támogatott kiadványok, mint az *Ághegy*, nem fizetnek, ezért ingyen letölthetők a világhálóról, csupán a nyomtatáshoz szükséges pénzt kérik az olvasótól és a támogatótól. Ezért is dicséretes az *Erdélyi Toll* erőfeszítése, hogy változó példányszámban, de rendszeresen megjelenik. Ki viszi hátán, ebben az anyagiaktól függő világban és meddig bírja? Ez itt a kérdés. Az *Ághegy* kezdeteitől

fogva úgy rendezkedett be, hogy a szerzők hazafias munkában fogant írásaira számít. Tudatosítjuk, hogy az északi országok, eddig még fel nem mért számú, de százezret meghaladó magyarságának értelmisége megtermi a maga sajátos műveltségét szolgáló, életünket tükröző műveket. Amit viszont nem nélkülözhetünk: ez a *haza éltető figyelme*. E nélkül nehezen összetartható immár fél ezres alkotó közösségünk. Ezért szükségszerűen úgy alakult, hogy minden új, öt számonként nyomtatott kötetünket a skandináviai országok magyar nagykövetségeinek segítségével mutatjuk be.

V.

ERDÉLYI TOLL — „KARAKTERES PROFIL, SAJÁTOS ÉRTÉKREND”, „AZT REPREZENTÁLJA, AMI VÉGTELENÜL HIÁNYOZNÉK, HA NEM JUTNA SZÓHOZ”

Az *Erdélyi Toll* öt évfolyamával, s a 4280 B5-ös oldalnyi (kb. 8560 A5-ös könyvoldalnyi) anyagával meggyőződésünk, hogy már most sajtótörténetet írt.

Ön milyennek látja a harmadik évezred küszöbén az Erdélyi Toll szerepét a hasonló kaliberű erdélyi kiadványok között a hazai magyar sajtópiacon, illetve a Kárpát-medencében élő magyarság művelődési életében?

BERTHA ZOLTÁN: Az *Erdélyi Toll* helyét a karakteres profilja és sajátos értékrendje határozza meg, aminek meglátásom szerint az a fő érdekessége, hogy pontosan nem mesterkéltén vagy erőltetetten kíván kitűnni a többi orgánum közül, hanem a lehető legtermészetesebb módon foglalja el a helyét: mintha mindig is ott lett volna, mert az a szellemiség, amelyet képvisel, a lehető legadekvátábban kötődik a tág látóhatárú *genius loci*hoz, a hely autentikus és gyökeres szelleméhez. Vagyis feltűnés nélkül tűnik ki; azt reprezentálja, ami végtelenül hiányoznék, ha nem jutna szóhoz. Mint a levegő vagy az oxigén. Akkor kapkodunk utána, ha nincs belőle elég. Ez a monumentális gyűjteményes jelleg valóban egybefogja azokat az értékeket, amelyekről tudjuk, hogy léteznek, de így együtt mégis sűrítve tartalmazzák a mindnyájunkat és az egész szülőföld- és nemzetszerető közösségünket éltető és megtartó ihletettséget. Nem hiszem, hogy a koncepciózus programon valamit is változtatni kellene: csak a folytonos dúsítás, a gazdagítás, a bővítés a megkezdett irányban, a megteremtett távlatok, perspektívák fel nem adásával — biztos ésszerűséget és célszerűséget szavatol. Nem másokhoz szükséges igazodni, hanem csupán a sajátosság erejét növelni, a kitüntető markáns arcéle a lapnak így egyre közismertebb és keresettebb lehet és lesz.

BARABÁS ISTVÁN: Nincs nálunk más, hasonló profilú, ilyen gazdag tematikai változatosságot kínáló magyar folyóirat, mint az *Erdélyi Toll*, ami persze nem jelenti, hogy jobb, magasabb szintű volna a többinél. Tehát, töltsé be továbbra is ugyanazt a szerepet, amelyet vállalt indulásakor és amelynek eddig becsülettel tett eleget: szóljon mindenkire.

ALBERT-LŐRINCZ MÁRTON: A mi kis honunk magyar irodalma olyan, mint a mi kis társadalmunk: van egyfajta divattrend, amit a vezető irodalmi lapok határoznak meg, azt illik követni. Az a helyzet, hogy a csapáson nem minden alkotó tud vagy akar haladni, és ez gyakran letereli őket az útról. Képletes beszéd, de mindenki érti. Az is igaz, hogy nem egyforma tehetséggel születtünk, és nem is azonosak tapasztalati élményeink, műveltségünk, ízlésünk. És mindegyikünknek lehet — mert kell — saját hangja, stílusa, egyiknek szalonba illő, másiknak tudós, harmadiknak útszéli, né tán póriás ... kinek milyen a kalapja. Az érték kiválasztásban nem lehetünk egyformák, mert nincsenek tuti igazságok és tévedhetetlen igazságkisajátítók.

Irodalmi-kulturális lapjaink mindegyike kialakítja a maga arculatát, a paletta széles. Egy-egy lap köré azok az alkotók tömörülnek, akik beleillenek-illeszkednek a szerkesztőségi-szerkesztői ízlés és elvárás paramétereibe, hozzátesznek a szerkesztői célkitűzések megvalósításához, erősítik azt a szemléletet, amit a folyóirat képvisel. Akinek például nyűg a rím, az időmérték, a forma, ne ágáljon XY lap körül. Akinek a forma zenéje a vezére, nyilván utálja, megveti, leszólja, elveti a másikat. Ugyanez érvényesnek látszik a felkérések során is, amelynek — lássuk be — kapcsolati tőkeeffektusa erősen észlelhető. Nem véletlen egy-egy csoportosulás együtt mozgása, láthatósága.

Az *Erdélyi Toll* szerepét nehéz megfogalmazni, hiszen első éveiben bizony érzelmi argumentumok is előtérbe kívánkoznak. Az, hogy jelentős mértékben hiányozna, ha nem volna, bátran kijelenthetem. Szeretem a hangulatát, a komolyságát, a tudatosságát. Szeretem életrevalóságát, azt, hogy meg bírt kapaszkodni egy viszonylag „segítőkézség-mentes” irodalmi felületen. Szeretem, mert gondolja az *erdélyiség a magyarság összefüggésében tudatát* (nem zavarván a *Székelyföld* folyóirat vizeit). A saját, erdélyi hagyományaink tiszteletére ösztönöz, és ezt szellemi nagyjainkra való tisztelgéssel teszi. És — nem utolsósorban — irodalomszervező tevékenységéért is szeretem. Képes volt összegyűjteni egy jelentős alkotói gárdát, amelynek tudatos íróvá válásában bábáskodik. Szeretem, mert a mi folyóiratunk. Ezt, remélem, idővel mások is osztani fogják, és tehetségükkel bekapcsolódnak ebbe a szellemi munkába.

DEMETER ATTILA: Amint már előzőleg említettem, a lap e néhány év alatt kiforrott, jó arcéle van, elfoglalta méltó helyét a korábban indult *Korunk*, *Látó*, *Székelyföld*, *Művelődés*, *Várad*, azaz a hasonló profilú erdélyi kiadványok mellett. Ami talán külön erőssége, hogy a magyarságot, az erdélyiséget, a székelységet, mint azonosságot egyaránt képviseli, értékeit felvállalja, és egy láthatatlan szállal összeköti. A Kárpát-medencében, ahol milliós nagyságrendben élnek magyar

emberek kisebbségi sorsban — jól tudjuk — hatványozottan fontos az azonoságtudat megőrzése, és azoknak a lehetőségeknek a kiaknázása, megteremtése, amelyek a szellemi-lelki jólétet is biztosítani tudják. Ebből a könyv- és lapkiadóknak oroszánrészt kell vállalniuk, és bármilyen nehéz, az olvasókat egyre nagyobb számban meg kell megnyerniük. Ez nem könnyű, de ha azt akarjuk, hogy továbbra is valóban széles olvasótáborunk legyen (bár az online megjelenítés is sokat jelent az elérhetőség szempontjából, főként az innen távol élők számára), egyre több módszert igénybe kell vennünk az irodalom és művelődés iránti igény felkeltése, fokozása érdekében. Az értelmiségi réteg minél szélesebb skálájának tetszését meg kell nyerni (nem csak az irodalmárokat), és nagyobb nyilvánosságot kell adni a lap megjelenésének (ismertetés). Egyre több személyt be kell vonni az irodalom bűvkörébe. Különösen fontos, hogy a fiatal nemzedéket rávegyük az olvasásra, a művelődésre, ehhez szükséges a szülők és a tanárok önzetlen támogatása is.

SZEKERES LUKÁCS SÁNDOR: Az *Erdélyi Toll* kiadványai nagyon fontos, érdekes és értékes színfoltot jelentenek a kárpát-medencei magyarság művelődési életében, ezért a harmadik évezred küszöbén is csak azt tudom javasolni a szerkesztőségnek, hogy továbbra is őrizze meg szellemi függetlenségét és őrizze meg a magyar kultúra iránti elkötelezettségét.

NAGY SZÉKELY ILDIKÓ: Az *Erdélyi Toll* kiválóan megállja a helyét az erdélyi kiadványok között, ezt bizonyítja az elmúlt öt esztendő is. Alkotói és olvasói biztosságerzetet adó szellemi otthon ez, mely mindenképpen gazdagítja a kárpát-medencei magyarság művelődési életét.

JÓZSA MIKLÓS: Eddigi ismereteim alapján az *Erdélyi Toll* méltó társa (és nem versenytársa!) a hasonló profilú erdélyi és kárpát-medencei kiadványoknak, nagy mértékben járul hozzá az elszakított területeken élő magyarság kultúrájának kölcsönös megismeréséhez, a szellemi határok eltörléséhez: a „*başa a magasban*” Illyés Gyula-i metafora megvalósításához.

BARCSAY ANDREA-KRISZTINA: Az anyanyelv ápolását, gyakorlásának a fontosságát nem lehet eléggé hangsúlyozni, mert a globalizáló világban fontos megőrizni saját értékeinket. Ezért minden olyan sajtókiadványnak, mely hangsúlyozottan felvállalja ezt, fontos szerepe van, lehet. Regionalitás és egyetemes értékek ötvözése, a klasszikusoktól a kortárs szerzőkig széles a paletta, és minden az értékközpontúság köré csoportosítva. Szélsőségektől mentesen, a helyes arányokat mindig etalálva, ami a mai szétesett értékű világban nem kevés.

TAR KÁROLY: Ismerjük a mondást: Aki sokat markol, keveset fog. Az *Erdélyi Toll* kezdeti indulására talán ráillik ez a mondás. És az összefogás iránti vál-

---

---

lalt elkötelezettsége miatt kivívhatta a többi irodalmi lap szerkesztőinek ellenszenvét. Különösen azért, mert ezt a nemes feladatot nem dúsgazdag, hanem egy alapítványok vagy más pályázattal támogatott kiadóként kész vállalni. Úgy vélem, ettől a vádtól megvédi anyagi lehetőségeinek korlátja. Véleményem szerint, amennyiben nevelői szempontok vezérlik, és amennyiben az iskolai irodalom-, művészettanítás és hagyományápolás szolgálatába szegődik, állandó olvasótábort nyer, és rendkívülien hasznossá teheti magát a teendőink által folyamatosan távoluló jövőben.

MÁLNÁSI FERENC: Az *Erdélyi Toll* életének első öt éve alatt már „fel-nőtt” és sikeresen vezetheti olvasóit... Mindazokat, akik a Kárpát-medencében élnek, de a modern technika áldásait is kihasználva, azokat is, akik a világhálón, a www.erdelyigondolat.ro honlapon majdnem 100 országban és majdnem 1000 településen olvashatják/olvassák az *Erdélyi Tollat*.

Az *Erdélyi Toll* így őrzi immár 2009 óta erdélyi nemzeti közösségünk szellemi kincseit, az évszakok járása szerint mintegy kétszáz oldalon szolgálja nemzeti közösségünket szépirodalom, néprajz, hagyományőrzés, történelmi múltunkat idéző írások, neves íróink levélváltásának feldolgozása, gyermekirodalmunk gyöngyszemei, a hit erősítése, életrajzok, nemzeti öntudat, az erdélyi magyar, székely, csángó örökség, népi mondókák, szólások, anyanyelvápolás stb. területéről szóló írásokkal, művekkel.

P. BUZOGÁNY ÁRPÁD: Az Erdélyben magyar nyelven kiadott folyóiratok közül kevés van, amelyik irodalommal, művelődéssel foglalkozik. Ezek közül is mindegyik kialakította a saját arcélét, emiatt nehéz lenne azt mondani, hogy konkurencsei egymásnak. Inkább úgy lehetne fogalmazni, az olvasó szempontjából: színesítik a kínálatot. Az *Erdélyi Toll* is él azzal a lehetőséggel, hogy kéziratokat ajánlanak fel közlésre folyamatosan, illetve szócsöve lehet ezeknek a szerzőknek. Köztudott, hogy a folyóiratokban közölt írások nem mindegyike jelentheti egy művelődési folyóirat áhított színvonalát. A nagy feladat: a 200-nál több oldalt igazi tartalommal tölteni meg mindegyik lapszám esetében.

FÜLÖP KÁLMÁN: Mindenik hasonló profilú kiadványnak megvan a maga jól behatárolt szerepe Erdély irodalmi életében. Így az *Erdélyi Tollnak* is. Ha a folyóirat szerkesztői ugyanúgy végzik munkájukat, amint eddig tették, s ha lesz anyagi fedezet a további kiadáshoz, a folyóiratnak a magyarság művelődési életében továbbra is megmarad az a fontos szerepe — mind Erdélyben, mind az egész Kárpát-medencében.

BUKSA ÉVA-MÁRIA: Az ERDÉLYI TOLL kulturális egyénisége, minden más irodalmi-kulturális folyóirattól való különbözősége a sajátos erdélyi lét és tudat, ebből eredendően az eszmény-kitűzés tükrözésében keresendő.

Napjainkban a földkerekség bármely szögletében élő magyar vagy székely-magyar Olvasó számára a folyóirat lapjain feltárul egy sajátos, kortárs erdélyi kultúra, mely a székely-magyar nép- és kultúrhagyományoknak, valamint az egyetemes magyar kultúrának ötvözete.

Az Erdélyi Gondolat Kiadó ezen sajtótermékének szerepe egyre komplexebb. A siker, az Olvasók számának állandó növelése érdekében sokrétű követelményhez, etikai-esztétikai igényekhez kell igazodnia.

Azért, hogy a különböző korú és érdeklődésű olvasó megtalálja az őt érdeklő írást, biztosítani kell a gyönyörködtetve szórakozást, célirányos ismeretgazdagító tájékoztatást, lelki feltöltődést, valós értékek közvetítését, hangulati felüdülést és az esztétikai élvezetet. Fontosnak vélem, hogy az utóbbi évtizedek értékrendváltozása ellenére az *Erdélyi Toll* olvasói számára ne csak örömforrás, de lelki és szellemi táplálék legyen: ezt olvasva megérezzék a kultúra nemzetmegtartó, összetartó ereje.

BRAUCH MAGDA: Őszintén csodálom Beke Sándor egész tevékenységét, nagyra becsülöm munkabírását, kitartását, igényességét. Éppen ebben látom a biztosítékot, hogy az *Erdélyi Toll* igen hosszú életű lesz, valószínű, hogy sok hasonló profilú erdélyi kiadványt túlél, és mindenképpen felveszi velük a versenyt.

VI.

ERDÉLYI TOLL — A NEGYEDÉVENTE MEGJELENŐ FOLYÓIRAT, MINT SZELLEMI ÜNNEP

Az *Erdélyi Toll* erdélyi könyvesboltokban kapható, megvásárolható. De beszéljünk egyenesen: jelenünkben, korunkban nemcsak egy irodalmi-művelődési folyóirat kiadása veszteséges, hanem a terjesztése is körülményes. Az ilyen nemű sajtóáru — valljuk be — nem igazán kelendő, ezért a forgalmazók, a terjesztéssel foglalkozó vállalkozók — tapasztaltuk számtalanszor — nem nagyon örülnek az ilyen szellemi termékeknek. Leginkább azért, mert nem fogy, másrészt meg helyet foglalnak az amúgy is költséges „bérbe vett” boltban/teremben. Mégis — az értékes könyvek mellett — ezek a komoly kiadványok „képviselik” egy nép, egy kisebbség, egy régió szellemi sajtópilléreit.

A „fizikai” terjesztés nehézségeitől eltekintve elmondhatjuk, hogy most már igazán örülhetünk a nyomdafestéktől mentes világhálónak is, mert a kultúra terjesztése szempontjából óriási előnyökhöz juttatja szellemi műhelyeinket. Így mi is elmondhatjuk: a Székelyudvarhelyen megjelenő *Erdélyi Toll* kiadónk honlapján is olvasható. A világhálónak köszönhetően a folyóirat a világ legtávolabbi településére is eljutott.

Honlapunk statisztikája szerint 2009-től 2014. január 1-ig az alábbi megosztások szerint olvasták, böngészték, keresték az **Erdélyi Gondolat Könyvkiadó**, az **Erdélyi Toll**, a **Székely Útkereső** és a **Székely Útkereső Kiadványok** szellemi műhelyeinek közös honlapját:

Összlátogatók száma: 12438.

Egyedi látogatók száma: 9301

Új látogatások százalékos aránya: 74,77%

Visszatérő látogatók/visszafordulási arány: 58,55%

Oldalmegtekintések száma: 44069.

Oldal/látogatás: 3,54.

Országoként:

1. Románia	5970	28. Törökország	11
2. Magyarország	4199	29. Belgium	10
3. AEÁ	647	30. Egyiptom	10
4. Oroszország	396	31. Egyesült Arab Em.	9
5. India	238	32. Brazília	9
6. Németország	99	33. Svájc	9
7. Egy. Királyság	79	34. Ghána	9
8. Szlovákia	79	35. Ausztrália	8
9. (ismeretlen)	55	36. Sri Lanka	8
10. Kína	50	37. Szenegál	7
11. Kanada	49	38. Banglades	6
12. Szerbia	34	39. Dánia	6
13. Svédország	31	40. Spanyolország	6
14. Ausztria	26	41. Finnország	6
15. Olaszország	25	42. Írország	6
16. Indonézia	23	43. Kuwait	6
17. Ukrajna	22	44. Görögország	5
18. Pakisztán	21	45. Izrael	5
19. Irán	20	46. Kenya	5
20. Nigéria	20	47. Norvégia	5
21. Szaud-Arábia	20	48. Hong Kong	4
22. Fülöp-szigetek	16	49. Nepál	4
23. Vietnám	14	50. Dél-Afrikai K.	4
24. Kolumbia	13	51. Jordánia	3
25. Franciaország	12	52. Japán	3
26. Malayzia	12	53. Dél-Korea	3
27. Hollandia	11	54. Mexikó	3

55.	Új-Zéland	3	58.	Szíría	3
56.	Lengyelország	3	59.	Thaiföld	3
57.	Rwanda	3	60.	Taiwan	3

stb.

Városok és környékük szerint (a több mint 900 helyiségből az első 250 helyen):

1.	Budapest	2223	33.	Sopron	45
2.	Székelykeresztúr	1755	34.	Segesvár	44
3.	Marosvásárhely	639	35.	Nagykároly	44
4.	Brassó	619	36.	Bratislava/Pozsony	41
5.	Kolozsvár	617	37.	Szolnok	39
6.	Szeben	368	38.	Dunaújváros	38
7.	Bukarest	344	39.	Mosonmagyaróvár	38
8.	Moszkva	331	40.	Mumbai	34
9.	Sepsiszentgyörgy	243	41.	Jászvásár	30
10.	Csíkszereda	240	42.	Szigetszentmiklós	29
11.	Nagyvárad	182	43.	New Delhi	27
12.	Debrecen	174	44.	Westland	27
13.	Arad	170	45.	Szekszárd	26
14.	Szeged	156	46.	Szombathely	26
15.	(ismeretlen)	149	47.	Vajdahunyad	26
16.	Pécs	121	48.	London	25
17.	Miskolc	116	49.	Siófok	25
18.	Székesfehérvár	110	50.	Nagykanizsa	25
19.	Maroshévíz	109	51.	Kaposvár	24
20.	Szatmár	97	52.	Denver	24
21.	Nagybánya	92	53.	Hyderabad	23
22.	Veszprém	88	54.	Chennai	21
23.	Nyíregyháza	76	55.	New York	21
24.	Temesvár	69	56.	Bangalore	20
25.	Kecskemét	66	57.	Chicago	20
26.	Győr	64	58.	Bécs	19
27.	Székelyudvarhely	63	59.	Dunaharaszti	19
28.	Eger	53	60.	Pápa	19
29.	Zilah	48	61.	Salgótarján	18
30.	Szentpétervár	47	62.	Déva	18
31.	Békéscsaba	46	63.	Ogyessza	18
32.	Zalaegerszeg	46	64.	San Francisco	17

65.	Keszthely	16	103.	Szamosújvár	9
66.	Washington	16	104.	Isztambul	9
67.	Baja	15	105.	Ajka	9
68.	Kazincbarcika	15	106.	München	8
69.	Komárom	15	107.	Accra	8
70.	Gödöllő	15	108.	Gyula	8
71.	Újvidék	15	109.	Kiskunfélegyháza	8
72.	Gyöngyös	14	110.	Colombo	8
73.	Jászberény	14	111.	Nove Zamky	8
74.	Paks	14	112.	Mountain View	8
75.	Pune	14	113.	Ballinger	8
76.	Lagos	14	114.	Houston	8
77.	Suceava	13	115.	Dubai	7
78.	Érd	13	116.	Pelotas	7
79.	Bákó	12	117.	Winnipeg	7
80.	Riyadh	12	118.	Cologne	7
81.	Toronto	11	119.	Vác	7
82.	Orosháza	11	120.	Manila	7
83.	Cegléd	11	121.	Jeddah	7
84.	Dzsakarta	11	122.	Dakar	7
85.	Ahmedabad	11	123.	Samorin	7
86.	Beszterce	11	124.	Boston	7
87.	Torda	11	125.	Austin	7
88.	Tatabánya	11	126.	Várpalota	7
89.	Dunakeszi	10	127.	Dhaka	6
90.	Stockholm	10	128.	Nürnberg	6
91.	Los Angeles	10	129.	Kairó	6
92.	Princeton Junction	10	130.	Kiskúnhalas	6
93.	Bogota	9	131.	Mezőkövesd	6
94.	Hódmezővásárhely	9	132.	Szentes	6
95.	Berettyóújfalu	9	133.	Hatvan	6
96.	Esztergom	9	134.	Monor	6
97.	Ráckeve	9	135.	Sárvár	6
98.	Törökbálint	9	136.	Dublin	6
99.	Bonyhád	9	137.	Islamabad	6
100.	Tapolca	9	138.	Karachi	6
101.	Kalkutta	9	139.	Lahore	6
102.	Teherán	9	140.	Galați	6

141. Lund	6	179. Gyulafehérvár	4
142. Phoenix	6	180. Nyitra	4
143. Sacramento	6	181. Zilina	4
144. Indianapolis	6	182. Göteborg	4
145. Philadelphia	6	183. Lincoln	4
146. Ho Chi Minh City	6	184. Dallas	4
147. Kézdivásárhely	6	185. Ha Noi	4
148. Bonn	5	186. Kula	4
149. Csongrád	5	187. Szabadka	4
150. Kisvárda	5	188. Battonya	4
151. Indore	5	189. Budaörs	4
152. Amritsar	5	190. Hajdunánás	4
153. Ludhiana	5	191. Ózd	4
154. Kuwait City	5	192. Melbourne	3
155. Craiova	5	193. Surrey	3
156. Vaslui	5	194. Zürich	3
157. Orlando	5	195. Xi'an	3
158. Seattle	5	196. Heilbronn	3
159. Balmazújváros	5	197. Stuttgart	3
160. Dombóvár	5	198. Frankfurt	3
161. Fonyód	5	199. Hanover	3
162. Veresegyház	5	200. Helsinki	3
163. Sydney	4	201. Párizs	3
164. Leuven	4	202. Croydon	3
165. Osnabruck	4	203. Thessaloniki	3
166. Wolfsburg	4	204. Surabaya	3
167. Hong Kong	4	205. Medan	3
168. Mohács	4	206. Vadodara	3
169. Gyomaendrőd	4	207. Aurangabad	3
170. Karcag	4	208. Bhubaneswar	3
171. Szentendre	4	209. Chandigarh	3
172. Balatonboglár	4	210. Jaipur	3
173. Rajkot	4	211. Lucknow	3
174. Surat	4	212. Isfahan	3
175. Coimbatore	4	213. Shiraz	3
176. Nairobi	4	214. Tel Aviv-Yafo	3
177. Kuala Lumpur	4	215. Milanó	3
178. Kathmandu	4	216. Trento	3

---

217. Amā	3	234. Glendale	3
218. Abuja	3	235. Sanger	3
219. Amsterdam	3	236. West Palm Beach	3
220. Bronnoy	3	237. Atlanta	3
221. Makati City	3	238. Connerville	3
222. Quezon City	3	239. Jefferson	3
223. Buzău	3	240. New Orleans	3
224. Constanța	3	241. Detroit	3
225. Novoszibirszk	3	242. Charlotte	3
226. Kigali	3	243. Omaha	3
227. Banska Bystrica	3	244. Buffalo	3
228. Révkomárom	3	245. Dayton	3
229. Linköping	3	246. East Sparta	3
230. Malmö	3	247. Tulsa	3
231. Damascus	3	248. Belgrád	3
232. Dar es Salaam	3	249. Budakalász	3
233. Uzhhorod	3	250. Celldömölk	3

Mit tenne Ön a folyóirat jobb „fizikai” terjesztése érdekében? Hogyan tudatosítaná még jobban az olvasó(k)ban, hogy a valóban maradandó, értékes folyóiratok, kiadványok egyenkénti számainak megjelenése egy-egy „kis szellemi ünnep” az illető nép, kisebbség otthonában?

BERTHA ZOLTÁN: Az olvasók megmozdítása öt év alatt máris sikerült, de a következő időszakban szükség lehet talán még több közvetlen személyes találkozási, kapcsolatépítő tevékenységre. Az internet megteremtette a sokirányú kapcsolatrendszert, de a személyesség varázsát semmi sem pótolhatja. Magyarországon Egerben indult éppen szintén öt éve egy hasonló nagyszabású periodikum, az *Agria* folyóirat, évente négy számmal, alkalmanként csaknem háromszáz nagyalakú oldalon, egy-egy számban hetven-nyolcvan szerzővel, ugyancsak antológiaszerű szerkesztésmóddal. Irodalom, művelődéstörténet, kulturális és művészeti sokoldalúság jellemzi azt is, a széles ölelés — az egyetemesség és az elfogulatlanság jegyében határon túli szerzők sokaságának műveivel is tele. Kéves ilyen kiadvány van az egész Kárpát-medencében, mert a lapok általában kialakítják a szűkebben vett orientációjukat: vagy tudományos, vagy szépirodalmi, vagy közéleti, vagy hely- és népismereti jellegűek, vagy a hagyományos folyóiratok struktúráját követik és viszik tovább, vagy kísérletező módszerekkel, tipográfiai bravúroskodással is operálva szándékoznak a figyelmet magukra irányítani. Mindnek megvan nemcsak a létjogosultsága, hanem a kiiktathatatlan fontossága is. De például a sokban hasonló *Agriával* akár valamiféle testvér-lap-szövetséget is ki lehetne alakítani. Ez persze csak egy kézenfekvő példa vagy ötlet-adalék a to-

vábbi tervekhez, lehetőségekhez, elképzelésekhez. Mert a kárpát-hazai összefonódások ma már elengedhetetlenek az egymást erősítő értékek jó értelmű propagálásához, közérdekűvé tételéhez, kiszélesítő vonzástereket létrehozó terjesztéséhez. Öt éves az udvarhelyi lap: szép jubileum, legyen még újabb öt, tíz vagy akár száz éve is! Amíg élünk és hirdetjük a jó igazát, addig meg is maradunk. Mert az írók, az írástudók felelősek kimondott szavaikért is, de azért is, amit hallgatásuk közben a népükkel elkövetnek — ahogyan azt Tamási Áron ránk hagyta egyik hallhatatlan üzenetében. Ne hallgassunk tehát, hanem szóljunk és valljuk: van egy nép a Kárpát-medencében, amely értékállító nagyságában a legkiemelkedőbb kulturális és irodalmi teljesítményekkel szolgálhat az egész világ számára is. (Nagy nép az, amelyiknek olyan írói vannak, akiknek még sokan mások a hamvaitól is félnék — mondta Nyíró Józsefre emlékezve Szőcs Géza.) S a nemzeti kultúra fluidum: amely áthatja egész emberségünket, s nem a méricskélés és a verseny minősíti. Minden érték szerepet tölt be benne. Ahogy Kodály emlegette: a csillagos ég szépségéhez és teljes gyönyörűségéhez minden kisebb-nagyobb fényű csillag ragyogása szükséges. Vagy Sütő Andrással szólva: minden madár úgy énekel, ahogy a csőre áll. Vagy ahogyan Németh László állította, hogy miképpen legyünk biztosak abban, amit érdemes művelnünk: hogy „a léleknek is olyanak kell lenni, mint a madárnak — csapkodni, repülni, ha a föld porában is”; mert „ez a szárnyakba szétosztott, csapkodó, emelkedő ösztön az, amely felhők közt tartja a madársereget.”

BARABÁS ISTVÁN: Az *Erdélyi Toll* megjelenéseinek esemény mivoltát úgy tudatosítanám az olvasókban, hogy tájékoztatnám őket. Bukaresti hetilapunk, *A Hét* tizenöt éven át minden számában egész oldalon közölte, mit tartalmaznak a megjelent fontosabb magyar lapok. És ami nagy szó: ingyen tettük, talán épp ez az önzetlen nagylelkűség vitte sírba lapunkat. A mai szerkesztőségek pénzt kérnek hasonló szolgáltatásokért, és akkor mi a teendő? Költsön az *Erdélyi Toll* reklámra is, hadd tudja meg az olvasó Udvarhelytől Timbuktuig, mit kínálnak frissen megjelent számai. Ezt persze könnyű mondani, de nehéz pénzt szerezni. Amint szintén nehéz annak tudatában élni, hogy amint elszegényedik vagy csődbe megy a támogató mágnás, abban a percben megszűnik pártfogoltja is. Így történt *A Hét*, az *Orient Expressz*, a *Cimbora*, a *Közoktatás*, a *Kelet—Nyugat* szerkesztőségével, reméljük, hogy a sor nem folytatódik. Kívánom az *Erdélyi Toll*nak, ne jusson erre a sorsra, szerkesztősége hajlékának kapuján soha ne jelenjen meg a Feltámadunk ige, helyette inkább a derűsebb lozinka: „Aki minket nem szeret, egyen meg egy egeret!”

KISS LEHEL: Az, aki az *Erdélyi Toll* bármelyik lapszámát fellapozva nem jönne rá magától, hogy „elidegenedett világunk-létünk hétköznapijai” között egy „kis szellemi ünnepre” adódott lehetősége, megérdemli a sorsát! Nem magyaráznék neki semmit.

JÓZSA MIKLÓS: Az *Erdélyi Toll* „szellemi ünnep” jellegét mindenkinek magának kell megéreznie, ehhez viszont az szükséges, hogy akár a világhálón, akár papíralapon eljuthasson az olvasóhoz. Úgy érzem, hogy a lap szerkesztői igyekeznek mindent elkövetni ennek érdekében, de a terjesztés módján még lehetne javítani a *terjesztőhálózat megszervezésével* a Székelyföldön kívüli területeken is. Gondolok itt a személyes kapcsolatteremtésre iskolákkal, művelődési intézményekkel, civil szervezetekkel, a „magyar házak” hálózatával stb. Mindenütt található egy-egy lelkes ember, aki, felmérve a helyi igényeket, vállalná a folyóirat terjesztését.

Őszintén gratulálok igényes és kitartó munkájukhoz! Eredményes szerkesztést és terjesztést kívánok a következő esztendőkből is!

ALBERT-LŐRINCZ MÁRTON: Azt gondolom, hogy a közvetlen találkozás az olvasóval lehet egy lap legnagyobb ünnepe. Munka az összes többi: az írás, a szerkesztés, a kinyomtatás, a forgalmazás. Az ilyen találkozók lerövidítik a távolságot egymás között.

BRAUCH MAGDA: Erre a kérdésre nem tudok válaszolni, mert való igaz ugyan, hogy a szerkesztőség közlési lehetőséget teremtett a partiumi és bánási szerzők részére is, de erről — és magáról a folyóiratról — ott inkább csak maguk a szerzők vesznek tudomást. Még azt sem merem tanácsolni, hogy — például — az Aradon még működő két magyar könyvesboltban népszerűsítsük a folyóiratot, mert mindkettő a bulvársajtóból tartja fenn magát, félő, hogy már csak ideig-óráig. Az igényes olvasóknak Aradon és környékén nincs új könyvre pénzük. Mi, írók, saját, frissen megjelent köteteinket a könyvbemutatókon nagyrészt ingyen adjuk az arra érdemesnek talált olvasóknak. Azt viszont megígérhetem, hogy a rendszeresen működő Tóth Árpád irodalmi körünkben időnként bemutatom majd az *Erdélyi Toll* egyes számait, hogy az „írástudóknak” legalább tudomásuk legyen róla (ezt eddig is megtehettem volna).

FÜLÖP KÁLMÁN: Amint az a felmérésekből kiderül, nagy népszerűségnek örvend az *Erdélyi Toll* az egész világ magyarságának körében. A világ szinte minden országában olvassák és népszerűvé vált. Örvendek, hogy szerzői közé tartozom és verseimmel színtöltöm vagyok Erdély irodalmának.

CSATÁNE BARTHA IRÉNKE: Az *Erdélyi Toll* jobb „fizikai” terjesztése érdekében sok író-olvasó találkozót rendeznék, ugyanakkor a hazai és határon túli könyvtárakkal való kapcsolattartást bővíteném, rendszeresíteném.

NAGY SZÉKELY ILDIKÓ: Minden új lapszám előtt igyekeznék minél erőteljesebb sajtójelenlétet biztosítani, esetleg rövid ismertetőket küldenék ki a szerkesztőségekbe a lap kínálatából, külön kiemelve a legfontosabb, legnagyobb ér-

---

---

deklődésre számot tartó részleteket. Ugyanakkor úgy gondolom, időszakosan megszervezett *Erdélyi Toll*-találkozók is segíthetnének az ünnepi hangulat megteremtésében.

TAR KÁROLY: Feltételezem, hogy az *Erdélyi Toll* méltó folytatásához nélkülözhetetlen az egyre nagyobb olvasótábor. Ehhez népszerűsítő rendezvényekre lesz szüksége, melyeket különféle művelődési intézmények és iskolák segítségével rendszeresíthet. Az erdélyi magyarság, ha szegényedik is, tudatosan áldozva, eltarthat egy olyan átfogó, múltbeli és jelenkori irodalmunkat nevelő célzattal szerkesztett folyóiratot, mint az *Erdélyi Toll*.

A gyermekeknek állandósított rovatra, véleményem szerint, különösen szükség van, mert az egykor európai hírességű Napsugár, személyi és anyagi szempontok miatt, megszűnt gyermekirodalmi lap lenni, s ha sajátosan erdélyi is, csak egy a többi magyar gyermeklapok között. Az Asztalos István által 1957-ben indított lap munkatársai, az író mellé állított aktivistán kívül, aki az alapító halála után átvette a főszerkesztői címet, mindnyájan költők, írók voltak. A *Szivárvány* címűnek tervezett, kicsiknek való lap nagy részét erdélyi gyermekirodalmi művekkel töltötték meg, kiterjedt munkatársi gárdával szerkesztették. Asztalos István, Sütő András, Méhes György, Kiss Jenő, Létay Lajos és sok már erdélyi alkotó írásai fémjelezték a lapot. Munkatársai közül kiemelkedők Bajor Andor, Kányádi Sándor, Bálint Tibor és Fodor Sándor és a lap képes arculatát teremtő, gyermekvilágot ábrázoló képzőművész közösséget alkotó Soó Zöld Margit. Ezt a hagyományt érdemes volna folytatnia az *Erdélyi Toll*nak, serkentve az oktatásban is hasznosítható gyermekirodalmi művek szerzőit, céltudatosan uralva a hazai gyermekirodalmi könyvek kiadását.

P. BUZOGÁNY ÁRPÁD: Negyedévi lapként az *Erdélyi Toll* nem versenyezhet a napilapok művelődési oldalain megjelent írásokkal a napi időszerűséget illetően. Ezért olyan írásokat kell tartalmaznia, amelyek nem a minden csoda három napig tart szolás jelentésének szellemében keletkeztek. Vagyis: a hétköznapi eseményein, történésein túlmutató témákkal jelentkezve ragadhatja meg olvasóit. A szellem és az alkotás szabadságát kell kínálnia a szerzőknek és szellemi élményt minden olvasónak.

SZEKERES LUKÁCS SÁNDOR: Sajnos az igazi értékek terjesztése manapság anyagi szempontból általában ráfizetéses vállalkozás. Épp ezért, mint ahogy korábbi kérdésfelvetésben is céloztam rá, javaslom, hogy folyamatosan próbálkoznunk kell az anyagi háttér megteremtése érdekében, tehát javaslom, hogy pályázzanak és a média lehetőségeit kihasználva igyekezzenek minél inkább ismertetni a magyar emberekkel e folyóiratot. Mint civil szervezeti vezető, javaslom a civil szervezetek felé való nyitást is.

Sok erőt, egészséget és kitartást kívánok a szerkesztőség minden tagjának!

DEMETER ATTILA: Az irodalmi folyóiratok kiadása és terjesztése ma-napság egyértelműen nehéz, áldozatokkal, kockázatokkal jár. Hogy is lehetne ez másképp, amikor lépten-nyomon érezhető a társadalom kulturális leépülése? Nincs igazi igény az olvasásra, a szellemi értékekre. A médiapiacot elárasztotta a bővli. Az alacsony színvonal, az igénytelenség szinte mindenhol jelen van, és át-ragad a társadalom elég széles rétegeire. Ha a sajtótermékek egy részét nézzük (nem az irodalmi jellegűekre gondolok!), azt vesszük észre, hogy elvesztődik a valódi információ: nagyok és színesek a fényképek, a szöveg egyre rövidebb, gya-korta semmitmondó. Nagyobb közönsége van a bulvárnak és a harmadosztályú TV-műsoroknak, mint eddig bármikor, az úgynevezett valóság-show-k és a kétes minőségű, de nagy felhajtással és csillogással tálalt szórakoztató műsorok nézett-sége az eget veri. Ilyen körülmények között a művészet és az irodalom iránt ér-deklódók inkább csak szigetként foghatók fel a nagy tengerben. Mégis meg kell próbálnunk ezeket a szigeteket kiterjeszteni, és lehetőleg egymással összekötni. Ismerőseinket, kollégáinkat, gyermekeinket arra kell ösztönöznünk, hogy olvas-sanak, és minél több eszközzel tudatosítani kell a színvonalas szellemi táplálék fontosságát. Az *Erdélyi Tollat* bárkinek nyugodtan lehet ajánlani, gyerekeknek és fiataloknak is (annál is inkább, hogy a gyerekeknek külön fejezetet szenteltek). Az olvasás olyan élmény, amit sem a tévé, sem az internet nem pótolhat, olyan folyamat, amely során néhány pillanatig beleláthatunk az alkotó világába, vagy éppen úgy érezzük, hogy a szerző kitalálta gondolatainkat, amelyeket régóta őr-zünk magunkban, de még sohasem volt alkalmunk közzétenni. A jelenlegi érték-válság kellős közepén az egyén örülhet, ha szabadidejében néhány percre, órára elvonulhat, és gondot fordíthat lelki, szellemi életére, hogy elkerülje a teljes ki-égést. Olvassunk és éljük át ezt az örömet! Megéri!

BEKE SÁNDOR: Mindannyiuknak köszönöm ezt az ünnepi beszélgetést!
